

« zurück blättern vor »

GWAREK subst. m., ab 1494; auch *gewerek*, *gwerek*; ‘Besitzer eines Bergwerks oder einer Salzgrube; Mitglied einer Bergwerks- oder Bergarbeitergesellschaft; Bergmann’ – ‘posiadacz kopalni lub żupy solnej; członek gwarectwa; górnik’: (1494) 1917 CracArt nr 1144, STP *Niclos... posuit in arestum omnia bona mobilia et immobilia..., partes moncium, quas partes solus Paulus vendiderat... pro 50 florenis..., 2 florenos dedit super hoc et 8 florenos, quos [te]tenentur cooperarii al. gwerkowye.* ◊ 1496 MMAe XIV 428, STP *Item in ffodinis moncium siccorum cuiuslibet metalli et colorum minerarum atque in lapidicinis domini moncium al. gwarkowe... singulariter a personis tributum dent.* ◊ (1564) 1962–1964 LustrKraK II 50, SPXVI *przez Josta Ludwika Dicza żupnika natenczas, burmistrza, i radę, i gwarki, to jest budarze, którzy na góry nakładają, około spraw górnych ta jest sprawa dana.* ◊ (1567) 1570 Herb.Stat. 320, L *Z Korony żadnych towarów nie mają wywozić, kromia ołowiu gwarkowie, albo ci, którzy ołowiem kupczq.* ◊ 1594 SarnStat 1234, SPXVI *aby mieszczánóm y kupcóm wszelákim z Polski wolno było do drugiego blisko przyszłego Séymu Koronného do cudzych Pánřstw po wszelákíé towáry ieździć / y oné do Korony przywozić: iedno żeby z Korony żadnych nie wywoźili / kromia ołowu Gwárkowie: albo ci / którzy otowem kupczq.* ◊ 1646 Star.Dw. 40, L *Kray ten ma góry sřbrne, i gwarków teź nie mało, co koto nich chodzą.* ◊ (ca.1650) 1963 Instr.górn. 50 *Kiedy sąsiad szyb na sól blisko granic bić chce, ażeby [... bachmistrz] broniąc pola j.k.mci jako gwarkowie w Olkuszu [...] zabiegał szkodzie.* ◊ 1674 Kchow.Fr. 68, L *Juź niech nie tęfkní upragniona dusza Do ziemnych gwarków pełnego Olkusza.* ◊ 1801 Czack.Pr. 2 200, L *O gwarkach, iak mają utrzymywać spólne roboty, iaki między gwarkami i ich zwierzchnikami stosunek, iaki podział zysku.* ◊ [LBel.] vor 1900 Sienk., SW *Wyjechali z boru, za którym ujrzeli szopy gwarków.* ◊ [arch.] 1954 Gaz.Rob. 274, DOR *Wychylą sobie po górniczemu, a potem zaśpiewa pieśń, którą być może jeszcze gwarkowie wałbrzyscy nucili.* – STP, SPXVI, TR, L, SWIL, SW (m.u.), LSP, DOR (dawn. górn.). ◊ **Var:** *gewerek* subst. m., [hapax] (1494) 1917 CracArt nr 1144, STP – nur STP; *gwarek* subst. m., 1496 MMAe XVI 428, STP – STP, TR, L, SWIL, SW (m.u.), LSP, DOR (dawn. górn.); *gwerek* subst. m. – Sw (gw.). ◊ **Etym:** mhd. *gewërke* subst. m., ‘Teilhhaber an einem Bergwerk; Handwerks-, Zunftsgenosse’, LEX. ◊ **Hom:** *gwarek* subst. m., ‘Stimmengewirr’, bel. seit 1954, DOR, zuerst geb. DOR; *gwarek* subst. m., ‘Vogelart (Gracula)’, bel. seit 1861, SWIL, zuerst geb. SWIL. ◊ **Der:** *gwarecki* adj., (1564) 1962–1964 LustrKraK II 52, SPXVI *na sprawę od każdych niecek gwareckich KJM gr 1.* Zuerst geb. Sw; *gwarectwo* subst. n., ‘Bergwerksgesellschaft’, (1843–1846)

1885–1887 Baliń. M. Polska II 138, DOR *Kwitnący niegdys stan kopalń i obudzony w okolicach handel przyczyniały się do pomyslności i bogactw mieszczan, którzy po większej części gwarectwem się trudnili.* Zuerst geb. L.

❖ Dieser Rechtsterminus tritt wohl zunächst in den Silberbergwerken von Olkusz auf, wo die ersten lateinischen Ordnungen aus dem Ende des 14. Jhs. stammen. Mit *gwarek* wurden ursprünglich die Unternehmer bzw. Teilhaber bezeichnet (*cultores montium*), im Gegensatz zu den Bergknappen (*montanistae*) und einfachen Arbeitern (*laboratores*). Heute wird das Wort nur archaisierend literarisch gebraucht. Vgl. auch GLOGER II, 224ff.

« zurück blättern vor »